

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S T

Maandoverzicht nr. 11 - 1974
(Tijdvak van 1-11-1974 t/m 30-11-1974)

I N H O U D

Nr. 1.207.500	Blz.
Bond voor Dienstplichtigen	1
Europese Veiligheid en Samenwerking	6
Scholing en studie in de CPN	8
Rode Vlag-jongeren	10
De consultatieve bijeenkomst van Warschau: voorspel voor een krachtmeting	11

Bond voor Dienstplichtigen

De leiders van de "witte" BVD, zullen tevreden op 1974 terugblikken, het jaar waarin "het eerste internationaal soldaten-congres in de geschiedenis van de NAVO" plaatsvond.

Vooraf voor Ben DA, die reeds sinds 1969 in de BVD een centrale plaats inneemt, moet het een opluchting zijn te kunnen vaststellen dat de Bond uit de impasse geraakt is, waarvan in 1972 en 1973 sprake was.

Behalve deze impasse kent de BVD ook een aantal hoogtepunten die tegelijkertijd de diverse fasen markeren waarin de korte geschiedenis van deze "socialistische soldaten-organisatie" kan worden ingedeeld.

De BVD werd in juli 1967 opgericht, oorspronkelijk als een belangenorganisatie van en voor dienstweigeraars. In 1969 was zij een van de mede-organisatoren van het Anti-NAVO-congres in november van dat jaar.

Tijdens haar 3e congres in mei 1970 nam de BVD afstand van "dienstweigering" en koos zij voor "protestdienst". Karakter en naam van de als "Bond voor Dienstweigeraars" bekend staande organisatie veranderden. De "Bond voor Dienstplichtigen" ontstond, een organisatie, waarvan de leden, zowel burgers als soldaten, de vestiging van een socialistische maatschappij voorstaan, gebaseerd op marxistisch-leninistische beginselen. De BVD acht agitatie in en tegen de krijgsmacht noodzakelijk omdat zij ervan overtuigd is dat het leger door de heersende klasse gebruikt kan worden als onderdrukkingsmiddel of als beschermer van kapitalistische belangen.

1973 werd gekenmerkt door een interne discussie over de relatie tussen de Bond en de soldaten-vakbond VVDM. Men koos uiteindelijk voor een "open" handelwijze: de BVD maakte bekend dat zij het op grond van haar doelstellingen en haar getalsterkte logisch achtte deel uit te maken, op bestuurlijk niveau, van de VVDM.

Op 28 maart 1974 nam Marcel RE namens de BVD zitting in het Hoofdbestuur van de VVDM. Op 1 oktober 1974 werd hij opgevolgd door Lex RO. Hennie JE die zich tegen de wens van de Bond eveneens kandidaat had gesteld en zitting kreeg in het HB-VVDM, werd als lid van de BVD geroyeerd.

Tegelijkertijd werd er in de BVD intensief gewerkt aan het verkrijgen van internationale bekendheid. Contacten werden gelegd (bijvoorbeeld eind 1973 met Franse organisaties) en buitenlandse soldatenacties werden

ondersteund. Deze intensivering van de internationale contacten heeft er toe bijgedragen dat de Bond met enig zelfvertrouwen een internationaal soldatencongres kon organiseren.

1969-1974

Zonder het "Anti-NAVO-congres", dat precies vijf jaar eerder plaatsvond - initiatiefnemer was toen vooral de NSR (Nederlandse Studenten Raad) - zou naar alle waarschijnlijkheid dit jaar niet een soortgelijk congres hebben plaatsgevonden. Immers hetgeen toen besproken werd tijdens de zogenaamde "follow-up vergadering" van de sectie "legeracties", zou door de BVD in praktijk worden gebracht.

Besloten werd tijdens die vergadering o.a. dat zogenaamde protestdienst, d.w.z. de dienstplicht vervullen met het doel de mede-soldaten in anti-militaristische zin te beïnvloeden, als middel gebruikt zou worden in de anti-militaristische strijd. De soldaten die de "protestdienst" ten uitvoer zouden moeten brengen, zouden daarbij de steun krijgen van "buitenaf", van hun mede-organisatieleden, de "burgers". De BVD koos in mei 1970 voor deze taktiek. Het zijn met name deze BVD-"burgers" geweest die het congres in 1974 organiseerden.

De anti-NAVO-congressen van 1969 en van 1974 vertonen enige opvallende overeenkomsten.

In 1969 namen op 21 en 22 november circa 90 buitenlanders deel aan het besloten gedeelte; 5 jaar later benaderde het aantal buitenlandse gasten tijdens het besloten gedeelte, eveneens op 21 en 22 november, dat van 1969.

In 1969 namen ongeveer 1200 personen deel aan de demonstratie die in het kader van het congres was georganiseerd; 5 jaar later woonden ongeveer 1000 personen de "open" manifestatie in Utrecht (23 november) bij.

Beide keren vond het besloten gedeelte in Amsterdam plaats; beide keren was de "witte" BVD (mede-)organisator.

Voorbereiding van het congres

Aan dit congres is een jaar voorbereiding voorafgegaan.

In januari 1974 presenteerden Hans AL en Joop DU aan hun organisatie de richtlijnen voor een Anti-NATO-campagne "die een van zijn

hoogtepunten moet vinden in een internationaal congres". Volgens H.A. en J.D. (de BVD werkte inmiddels al enige tijd met alleen initialen) was een dergelijk congres noodzakelijk daar "de strijd tegen het euro-leger" niet nationaal gevoerd moet worden maar internationaal.

Overeenkomstig het schema dat door bovengenoemde BVD-leden was opgesteld, werd eind september van dit jaar contact opgenomen met de pers. Catrinus EG, hoofdredacteur van de soldatenkrant, speelde in deze fase een belangrijke rol.

Ben DA bracht op 26 oktober in "Vrij Nederland" het congres ter sprake:

"Het internationaal soldatencongres ANTI-NATO'74 ..... zou wel eens een grote stap vooruit kunnen worden op weg naar een praktisch program tegen de NAVO, een program voor soldaten en arbeiders."

Samen met Derk SA (hoofdredacteur van het VVDM-blad "Twintig", lid van de - maoïstische - Socialistische Partij en redacteur van "Tribune", het SP-orgaan) waarschuwde DA in de "Groene Amsterdammer" d.d. 23 oktober 1974 voor de plannen om ook in Nederland een semi-beroeps-leger te formeren. Hij stelde:

"Hier liggen taken voor de soldatenbeweging, die zich overigens nog veel te weinig met de vrijwilligers heeft bezig gehouden. Hier liggen ook taken voor allen buiten het leger, die het kapitaal geen vrijwilligersleger gunnen."

Op 26 oktober konden de standpunten van de BVD m.b.t. de agenda-punten van het congres op papier worden gezet. Die standpunten waren geformuleerd door Ben DA en Joop DU. De strekking ervan was zodanig dat buitenlandse uitgenodigde organisaties hun eigen denkbeelden erin terug konden vinden. Overbodige discussies erover tijdens het congres werden dan ook voorkomen.

Het congres

Ongeveer 90 buitenlanders, vertegenwoordigers van 27 organisaties uit 11 landen, woonden het besloten gedeelte van het congres in Amsterdam bij en discussieerden over:

- de soldatenbeweging;
- de relatie tussen soldaten- en arbeidersbewegingen;
- de crisis in Europa en in de NAVO;
- de herstructurering van de NAVO-legers.

De rode draad die door alle discussies liep was niet zozeer het ageren tegen de NAVO als wel de beschouwing van de rol die de krijgsmacht wordt opgelegd.

Steeds duidelijker is het geworden, aldus de congresgangers, dat legers voor politietaken gebruikt worden en dus een de arbeidersklasse vijandige functie hebben.

De congresgangers waren het erover eens dat de krijgsmacht deze functie ontnomen moet worden. Daarom achtten zij het noodzakelijk dat de krijgsmacht "gecontroleerd" wordt en wel door de dienstplichtigen en niet door legerleiding of regering.

Soldaten dienen echter eerst politiek bewust gemaakt te worden alvorens zij de werkelijke bedoelingen van de machthebbers - o.a. het gebruik van het leger ter bescherming van eigen belangen - kunnen en zullen doorzien.

Wil de socialistische soldatenorganisatie, zoals in Nederland de BVD, de "grote massa van soldaten bereiken", dan is het noodzakelijk, zo menen de congresgangers, een soldatenmacht op te bouwen, de soldaten te organiseren en steun te verlenen aan al die activiteiten welke er toe leiden dat de kracht van de soldatenorganisatie toeneemt en die organisatie (in Nederland de VVDM) zich weet te handhaven ondanks tegenwerking van de zijde der (leger-)autoriteiten.

Ten aanzien van de organisatievorm werd tijdens het congres gesteld dat deze afhankelijk is van diverse factoren en dat pogingen om de soldatenorganisaties in alle landen eenzelfde structuur op te leggen, ernstige verzwakking van de soldatenbeweging ten gevolge kunnen hebben.

"Alle organisaties hier aanwezig zijn de mening toegedaan dat het noodzakelijk is een brede, open en democratische soldaten-massa-organisatie op te bouwen."

Deze formulering laat de organisaties die de opbouw van zo'n soldaten-massa-organisatie voorstaan genoeg vrijheid om te handelen naar eigen goeddunken en kon dan ook door alle congres-deelnemers onderschreven worden.

Conclusie

Hetgeen tijdens dit congres besproken is, kan niet worden beschouwd als een directe bedreiging van de NAVO, in tegenstelling tot wat de titel

van het congres deed vermoeden. Wel zullen in de nabije toekomst "VVDM"-activiteiten in het buitenland ontplooid worden e.g. toemenen.

De BVD kan n.a.w. een kwantitatieve en kwalitatieve versterking tegemoet zien als gevolg van het organiseren van deze internationale bijeenkomst. Aangenomen mag worden dat de Bond in het buitenland aan bekendheid en gezag heeft gewonnen.

Met een kleine kring van vertrouwelingen is Ben DA erin geslaagd de Bond voor Dienstplichtigen nieuw leven in te blazen.

Europese Veiligheid en Samenwerking

Op uitnodiging van het Nederlands Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking (NCEVS) verbleef een zes leden tellende delegatie uit de Sowjet-Unie o.l.v. A.B. TS, plv. lid van het Centraal Comité van de CPSU en lid van de Opperste Sowjet, van 14 tot 23 november in Nederland. De delegatie was samengesteld onder auspiciën van het Sowjet-comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking, op uitnodiging waarvan in mei van dit jaar een Nederlandse delegatie, met daarin o.m. de secretarissen buitenland van de PvdA, PPR, D'66 en PSP, in Moskou over Europese Veiligheidsaangelegenheden besprekingen voerde.

Het NCEVS-bestuur, dat maandenlang met de voorbereiding bezig geweest is, had voor de Sowjet-delegatie een ambitieus programma opgesteld, dat naast toeristische attracties ruimte bood voor besprekingen met o.a. regeringsfunctionarissen, vertegenwoordigers van politieke partijen, van het bedrijfsleven, vakbonden, maatschappelijke organisaties - wetenschappelijke instituten - en met de Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer.

Het bezoek is echter niet verlopen zoals het NCEVS-bestuur zich had voorgesteld. Enige van de belangrijkste gesprekken konden geen door- gang vinden en het niveau van de delegatie was niet zo hoog als het NCEVS-bestuur graag had gezien. Wel heeft de delegatie ruime publiciteit gekregen via de publiciteitsmedia. Volgens een na afloop uitgegeven pers- communicqué werden de door de delegatie gevoerde besprekingen gekarakte- riseerd "door openhartigheid en het streven van de gesprekspartners el- kaars posities ten aanzien van een van de belangrijkste kwesties van onze tijd beter te begrijpen". Voorts spraken het Nederlandse en het Sowjet-comité zich uit voor een spoedige afsluiting op het hoogst moge- lijke politieke niveau van de Conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking, die in Genève gaande is. Nog duidelijker komt de pro- Russische visie van het NCEVS naar voren waar in het communicqué gepleit wordt voor aanvaarding van het principe van de vreedzame coëxistentie.

Hoewel het NCEVS-bestuur door de voorbereidingen i.v.m. het bezoek van de Sowjet-delegatie sterk in beslag genomen werd, heeft het toch nog kans gezien afgevaardigden te sturen naar twee internationale conferen- ties over Europese Veiligheid en Samenwerking. De free-lance journalist en bekende pro-Russische communist W. KLINKENBERG woonde in Londen een

door het Britse comité op 16 en 17 november belegde conferentie van de comité's uit Europese NAVO-landen bij. In het tweede Bulletin van het NCEVS, dat in november uitkwam, is het referaat opgenomen dat de heer KLINKENBERG in Londen zou houden over de huidige positie van Nederland t.a.v. de NAVO. Mej. drs C. SCHIJK, die namens de Vereniging voor Culturele Uitwisseling (VCU) in het NCEVS-bestuur zit, bracht op een bijeenkomst van het Internationaal Comité op dezelfde data in Brussel, verslag uit van de werkzaamheden van het NCEVS in het laatste half jaar.

Scholing en studie in de CPN

Binnen de CPN is de kadervorming al gedurende een groot aantal jaren een van de meest zorgwekkende zaken. Tijdens het 24ste partijcongres - gehouden eind mei 1972 - werd er in de congresresolutie nog eens op gewezen dat "het tekortschieten bij de verhoging van het ideologische peil" mede oorzaak was van de stagnatie in de partij-organisatie. In de twee jaar na het congres is, onder verantwoordelijkheid van propaganda-secretaris R. WA [ ], getracht het ideologisch niveau van de partijgenoten te verbeteren. Daartoe was gekozen voor het systeem van speciale scholingsbijeenkomsten. De geringe opkomst tijdens deze bijeenkomsten en het op vele plaatsen in het geheel niet plaatsvinden ervan heeft ook van deze opzet weer een mislukking gemaakt.

Recent is in een artikel in het dagblad "De Waarheid", geschreven door de heer M. BAKKER, de opzet en de uitvoering van de scholing in de voorgaande jaren scherp gecritiseerd. De grootste fout van het gehanteerde scholingssysteem was, volgens dat artikel, dat de scholing plaatsvond los van de dagelijkse praktijk en dat de beproefde kaders en zij die vooraan gingen in de massastrijd op dergelijke bijeenkomsten ontbraken. De politieke vorming moet, aldus de heer BAKKER, plaatsvinden in de leden- en bestuursvergaderingen, waar niet alleen praktische problemen, maar ook politieke ontwikkelingen besproken moeten worden.

Daarnaast moet de studiezin bevorderd worden. Dat kan door het invoeren van korte intensieve studieperiodes, tijdens welke één bepaald onderwerp behandeld kan worden. Voorwaarde voor een succesvolle afwikkeling van dit studieprogramma is het voorhanden zijn van voldoende studiemateriaal en inleiders. Voor een aantal onderwerpen zal nieuw materiaal vervaardigd moeten worden, terwijl daarnaast gebruik kan worden gemaakt van publicaties in Politiek en Cultuur (het kaderblad van de CPN) en van de rapporten van het IPSO (Instituut voor Politiek en Sociaal Onderzoek, het wetenschappelijke bureau van de CPN).

Voor de korte studieperiodes is een negental onderwerpen vastgesteld. Zij betreffen:

1. het Franse verzet - communisten in W.Europa in 1939;
2. vakbonden - geschiedenis en stellingname na de Tweede Wereldoorlog;
3. de CPN en de middengroepen;
4. loonpolitiek en loonstrijd;
5. de "linksen";

6. strijd tegen de "rechtsen";
7. grond- en kiesrecht;
8. de februaristaking 1941;
9. het milieuvraagstuk.

Voor speciale groepen partijgenoten, zoals kunstenaars, studenten en leidinggevende kaderleden, kunnen aparte cursussen worden georganiseerd. Daarbij staan specifieke onderwerpen op het programma (bijv. kunst en politiek, geschiedenis van de studentenbeweging) alsook een verdere verdieping van de politieke vorming, waarvoor onder andere De GROOT's boek "De Dertiger Jaren" gebruikt wordt.

De nieuwe vorm van scholing en studie heeft tot nog toe weinig weerklank ondervonden in de partij. In sommige partijdistricten zijn in het geheel geen voorbereidingen getroffen om de organisatie ervan goed te laten verlopen. In andere districten heeft men wel voorbereidingen getroffen, maar is de opkomst op de studiebijeenkomsten tamelijk klein.

Rode Vlag-jongeren

Op 7 november j.l. is te Amsterdam een nieuwe jongerenorganisatie, de "Rode Vlag-jongeren", opgericht. Het initiatief daartoe is uitgegaan van enkele jonge leden van de Bond van Nederlandse Marxisten-Leninisten (BNML), die verbonden zijn aan de bedrijfsschool "De Eenheid" van enkele Amsterdamse metaalbedrijven. De nieuwe jongerenorganisatie onderschrijft het beginselprogramma van de BNML.

In haar eigen (ontwerp-)programma wijst de "Rode Vlag-jongeren" erop dat in de huidige maatschappij de jongeren het meest onderdrukt worden. Strijd tegen deze onderdrukking betekent tegelijkertijd strijd voor het socialisme. De pas gevormde jongerenorganisatie ziet niets in een vreedzame overgang naar het socialisme en wil - door mee te werken aan de opbouw van een nieuwe voorhoede-organisatie - het socialisme verwezenlijken via een gewelddadige socialistische revolutie.

In het programma zijn een aantal actieterreinen aangegeven, zoals dat van de werkende jongeren, het onderwijs - met name het lager beroeps-onderwijs -, het leger en de huisvesting van jongeren.

De aanhang van de "Rode Vlag-jongeren" bleek ten tijde van de oprichting bepaald gering. De wervende kracht van de organisatie heeft in de korte tijd na de oprichting nog niet tot opzienbarende resultaten geleid. De organisatie beschikt nog niet over een eigen centraal orgaan, maar heeft van de BNML een pagina ter beschikking gekregen in het blad van de BNML, "De Rode Vlag".

*
* *

DE CONSULTATIEVE BIJENKOMST VAN WARSCHAU: VOORSPEL VOOR EEN KRACHTMETING

Een van de belangrijkste gebeurtenissen binnen de internationale communistische beweging gedurende de laatste maanden is ongetwijfeld de samenkomst geweest van 28 Europese communistische partijen in Warschau, een samenkomst die tot doel had "de voorbereiding en de bijeenroeping van een conferentie van communistische en arbeiderspartijen van Europa". Belangrijk was deze bijeenkomst misschien niet door de besluiten, die tijdens deze van 16 tot en met 18 oktober gehouden bijeenkomst werden genomen.

Belangrijk was hij wel door de opstelling van onafhankelijk opererende CP-en als de Joegoslavische, de Roemeense en de Italiaanse.

Een pan-Europese conferentie: middel tot grotere eenheid

De idee van een pan-Europese conferentie, een bijeenkomst van West- en Oosteuropese CP-en zoals voor het laatst is gehouden in Karlovy Vary in 1967, is gelanceerd in het kader van het streven naar "versterking van de eenheid van de communistische wereldbeweging op basis van de principes van het marxisme-leninisme en het proletarisch internationalisme" *)

Moskou toont zich al geruime tijd bezorgd over de neiging van sommige Westerse CP-en een eigen, Westeuropese weg naar het socialisme te zoeken. Sommige partijen hanteren daarbij ideeën als handhaving van het meerpartijenstelsel en van de burgerlijke vrijheidsrechten.

De CPSU liet bij gelegenheid van een conferentie van Westeuropese CP-en in Brussel in januari van dit jaar, waar dit soort zaken uitvoerig aan de orde kwam, duidelijk haar ongenoegen blijken. En wel door in haar berichtgeving over deze bijeenkomst deze aspecten onvermeld te laten. Bovendien ook door erop te wijzen dat slechts het bevorderen van de eenheid van de communistische wereldbeweging het doel zou zijn.

Moskou wil in feite niets liever dan de Westeuropese CP-en in politiek en ideologisch opzicht nauwer aan zich binden en ze inschakelen

---

*) Het proletarisch internationalisme is het ideologisch gefundeerde begrip dat de marxistisch-leninistische partijen verplicht tot samenwerking in de strijd tegen het kapitalisme, tot onderlinge solidariteit bij de "verdediging van het socialisme" en dat uitdrukking geeft aan de gemeenschappelijkheid van de belangen van de internationale werkende klasse. Het regelt de relaties tussen de CP-en.

in de door haar te coördineren strijd tegen het kapitalisme. Dit is niet verwonderlijk als men in aanmerking neemt dat het "proletarisch internationalisme" nog altijd het principe is waarop de relaties tussen partijen zijn gebaseerd en dat in de visie van Moskou de leidende rol van de CPSU - hoewel niet formeel - nog altijd recht overeind staat.

Een van de middelen voor de CPSU om de Westeuropese CP-en nauwer aan zich te binden zal het bijeenroepen zijn van een pan-Europese conferentie van communistische- en arbeiderspartijen.

De voorbereidingsfase: een fase van concessies?

De eerste openbare oproep voor een pan-Europese communistische conferentie werd gelanceerd door Herbert MI, de leider van de Westduitse CP (DKP), tijdens het partijcongres op 2 november 1973. Deze oproep werd overgenomen door verschillende, maar niet alle Oosteuropese partijleiders en door woordvoerders van verschillende, maar eveneens niet alle Westeuropese partijen.

Naarmate de tijd voortschreed werd duidelijk dat de voorbereiding van het project in handen was gelegd van de Poolse en van de Italiaanse CP. Vooral het feit dat de Italiaanse CP erbij betrokken was, was opmerkelijk.

Deze keuze is mogelijk te verklaren uit het feit dat de CP-Frankrijk, die anders vrij actief is in dit soort zaken, niet voelde voor een duidelijke organiserende rol in dit project. Dit omdat zij daar mogelijk nadeel van zou kunnen ondervinden in haar streven zich te presenteren als een nationale Franse partij en in haar streven om samen te werken met de socialistische van MITTERAND. Dit betekent overigens niet dat de CPF tijdens de voorbereidingsfase tot de bijeenkomst in Warschau werkeloos langs de kant heeft gestaan. Tijdens een bezoek aan Nederland zou een CPF-delegatie geprobeerd hebben de CPN tot deelname over te halen. Dit overigens zonder succes.

Mogelijk is ook het Sowjetbelang doorslaggevend geweest. Immers, door de CP-Italië als organisator te kiezen zou de idee van een pan-Europese conferentie waarschijnlijk makkelijker weerklank vinden bij zich onafhankelijk opstellende CP-en.

Het is niet aannemelijk dat de relatief autonome CP-Italië zich zonder meer de organisatie-rol heeft laten opdringen. Waarschijnlijk

zijn toen reeds concessies gedaan aan de CPI, mogelijk over de manier waarop tijdens de conferentie beslissingen zullen worden genomen.

Tussen de oproep van DKP-leider MI en de eerste aankondiging van een consultatieve bijeenkomst - in het Britse communistische partijdagblad Morning Star van 27 september 1974 - lag een periode van meer dan tien maanden, hetgeen erop wijst dat de animo bij minstens een aantal CP-en voor een pan-Europese conferentie niet bijzonder groot is geweest. Dit is waarschijnlijk o.m. verklaarbaar uit het feit dat juist in die periode de CPSU druk in de weer is geweest haar invloed binnen de internationale communistische beweging veilig te stellen, de ideologische discipline te versterken en de grootst mogelijke steun te verwerven voor de buitenlandse Sowjetpolitiek. Organisatorisch kwam dit streven tot uitdrukking in talrijke conferenties - op verschillende niveaus - van de tot het Sowjetblok behorende partijen en in samenkomsten als die welke in januari 1974 in Praag werd gehouden en waaraan door 67 delegaties werd deelgenomen. Deze laatste was georganiseerd door het internationale communistische tijdschrift "Vraagstukken van Vrede en Socialisme" en hield zich bezig met de taak van het tijdschrift binnen de internationale communistische beweging in het streven naar grotere eenheid.

Het is niet verwonderlijk dat dit "hegemonie-streven" niet goed viel bij Oosteuropese partijen als de Roemeense en de Joegoslavische en bij Westeuropese CP-en als de Italiaanse, de Spaanse en (waarschijnlijk om binnenlandse politieke motieven) de Franse en dat zij daarom weinig voelden voor een pan-Europese samenkomst als deze in het teken zou kunnen staan van dit "hegemonie-streven".

Een andere reden voor het ontbreken van animo voor een Europese communistische conferentie is waarschijnlijk gelegen in de omstandigheid dat gedurende een bepaalde fase van de voorbereiding het houden van een Europese conferentie duidelijk in verband werd gebracht met het streven naar een nieuwe wereldconferentie, die een veroordeling van de CP-China uit zou moeten spreken. Dit zou dan opnieuw een bevestiging betekenen van de leidende rol van de CPSU.

Dat er nu toch van 16 tot 18 oktober in Warschau een consultatieve bijeenkomst voor een pan-Europese conferentie is gehouden, kan tegen deze achtergrond gezien slechts betekenen dat er van Sowjetzijde belangrijke concessies zijn gedaan. Zeker als in aanmerking wordt genomen

dat van de 31 Westeuropese partijen slechts 3 CP-en niet aanwezig waren. Volgens de Moskouse Neue Zeit (nr.43, oktober 1974, pg.4) kon de IJslandse CP "wegens bijzondere omstandigheden ..... niet deelnemen", meende de Nederlandse CPN "op onbegrijpelijke gronden dat de bijeenkomst niet in het belang zou zijn van de Europese arbeidersklasse" en had de Albanese CP geweigerd "ingevolge de van haar bekende opstelling ..... de uitnodiging voor Warschau ook maar aan te nemen".

Dat er van Sowjetzijde concessies zijn gedaan is echter misschien meer nog af te leiden uit het feit dat niet alleen de Roemeense maar ook de Joegoslavische CP tot deelname bereid was.

Beide partijen hebben overigens uitdrukkelijk nog eens aan de vooravond van de bijeenkomst in Warschau hun onafhankelijke opstelling laten blijken door verklaringen uit te geven over een eventueel te houden Europese conferentie. Het Roemeense standpunt werd wereldkundig gemaakt na een zitting van het Executief Comité van de partij op 15 oktober. Het Joegoslavische standpunt lag vervat in een tweetal "semi-officiële" commentaren: een van het Joegoslavische persbureau Tanyug op 15 oktober en een in een uitzending van radio Zagreb van 14 oktober. Het vrijwel gelijktijdig benadrukken van hun standpunten door deze twee partijen lijkt het gevolg van het bezoek van de Roemeense CC-secretaris voor buitenlandse betrekkingen, Stefan ANI, aan Joegoslavië. Op 25 september sprak ANI met de Joegoslavische secretaris van het Executief Comité GR over "bepaalde lopende zaken betreffende de communistische en arbeidersbeweging".

In hun standpuntbepalingen waren beide partijen zeer duidelijk: kritiek op afwezige partijen zou uit den boze zijn, men wilde een vrije en democratische bijeenkomst tussen gelijkwaardige partners en men wees opgedrongen beslissingen van de hand. De Joegoslavische Liga liet er verder geen misverstand over bestaan: deelname in Warschau betekende niet noodzakelijkerwijs deelname aan een pan-Europese conferentie.

Procedureregels en communiqué: concessies aan de "onafhankelijken"

Gezien de standpunten van zowel de Roemeense als de Joegoslavische CP, lag het voor de hand dat beide partijen op de conferentie in Warschau een belangrijke rol zouden spelen.

Natuurlijk, de CPSU en de zich aan haar standpunten conformerende

partijen zouden een "onaanvaardbaar" hebben kunnen laten horen, maar dat zou de relatieve eenheid in de communistische beweging niet ten goede zijn gekomen. Een aantal partijen zou ongetwijfeld hebben afgehaakt.

De keus viel anders uit. Dit werd al duidelijk toen - voordat de bijeenkomst officieel werd geopend - de tijdens de bijeenkomst te volgen procedures aan de orde kwamen. Zo werd overeengekomen dat beslissingen met algemene stemmen zouden worden genomen, dat alle beraadslagingen in plenaire zitting zouden plaatsvinden en dat alle partijen het recht zouden hebben om hun eigen standpunten openbaar te maken. Bovendien werd klaarblijkelijk aanvaard dat geen critiek zou mogen worden uitgeoefend op aan de bijeenkomst niet deelnemende partijen (China, Albanië), want in de officiële stukken is daarover niets terug te vinden.

Hierdoor werd in een vroegtijdig stadium al in belangrijke mate tegemoet gekomen niet alleen aan de wensen van de Joegoslavische en Roemeense CP, maar ook aan die van de CP-Italië.

Woordvoerders van deze drie partijen hebben dat in hun toespraken ter conferentie nog eens uitdrukkelijk laten blijken, toen zij aan het besluit tot eenstemmingheid bij te nemen beslissingen - in feite een vetorecht voor zich onafhankelijk opstellende partijen - groot belang zeiden te hechten.

Ook in het op 18 oktober uitgegeven slotcommuniqué is iets terug te vinden van concessies aan de Joegoslaven, de Roemenen en andere zich onafhankelijk opstellende CP-en. Gesteld werd nl. dat "de deelnemers .... hun voldoening" tot uitdrukking hadden gebracht over "de sfeer van democratie en broederlijke samenwerking". Deze sfeer werd - aldus het communiqué - voorts gekenmerkt door gelijkheid in rechten voor elke deelnemende partij, door "respect voor de opvattingen van alle partijen en het verlangen om een gemeenschappelijk standpunt te bereiken". De deelnemers "benadrukten voorts hun wil om de conferentie (d.w.z. de pan-Europese) in de geest van deze principes voor te bereiden en te houden". *)

---

*) Pools persbureau (PAP), 18-10-1974

Het Joegoslavische optreden: een manifestatie van onafhankelijkheid

Het is niet overdreven om - zoals Radio Free Europe dat op 18 oktober deed - de op 17 oktober uitgesproken rede van de Joegoslavische delegatieleider GR 1, secretaris van het Executief Comité van de Liga, te kwalificeren als de tot dan toe meest belangrijke bijdrage aan de bijeenkomst. Dat is ook zo gebleven.

Zoals te verwachten was, waren zijn woorden in overeenstemming met het eerder gememoreerde Tanyug-commentaar van 15 oktober en gaf hij de condities, waaronder de Joegoslavische Liga zou blijven deelnemen aan de voorbereidingen tot een pan-Europese conferentie.

GR liet blijken dat bij de beoordeling of het raadzaam is een conferentie van Europese CP-en te houden voor de Joegoslavische Liga het principe van "een vrije uitwisseling van opvattingen" maatgevend is. *) Hij benadrukte dat Joegoslavië aan de voorbereidingen deelnam vanwege de betrokkenheid bij "de strijd voor versterking van het socialisme, vrede, onafhankelijkheid, billijke internationale samenwerking" en de strijd voor "de vrije socio-economische ontwikkeling van alle landen en volkeren". Hij wees "imperialisme en alle andere vormen van politieke en economische onderwerping" af.

Een ander onderwerp dat door GR werd benadrukt - samen met de CP-Italië - was de noodzaak om bij de "beoordeling van socio-economische politieke trends" in Europa de opvattingen van niet-communistische krachten voor ogen te houden. GR liet duidelijk blijken bij het zoeken naar oplossingen intensief samen te willen werken met alle progressieve krachten in Europa, daarmee opnieuw de gedachte inbrengen aan verbreding van de beweging.

De hierin opgesloten aantasting van de communistische discipline in de relaties tussen partijen, moet door de CPSU op zijn minst met een fronsen der wenkbrauwen zijn begroet.

Over de relaties tussen partijen stelde GR nog dat deze uitdrukkelijk gebaseerd moeten zijn op "een konsekvente toepassing van de principes van onafhankelijkheid, gelijkheid, niet-inmenging en respect voor soevereiniteit ....".

---

*) De in het navolgende opgenomen uitspraken van GR zijn afkomstig uit een Tanyug-bericht van 17-10-1974.

De Joegoslavische Liga, benadrukte hij voorts, is "voorstandster van volledige openheid en openbaarmaking" en is van oordeel dat "deze consultatieve bijeenkomst evenals elke eventuele conferentie van communistische partijen uit Europa" niet beschouwd mag worden "als een voortzetting van vroegere bijeenkomsten". Dit, zo liet hij duidelijk blijken, omdat de Liga zich niet kan verenigen met tijdens enkele van deze bijeenkomsten uitgesproken veroordelingen van haar opstelling. *) Hij benadrukte het principe van eenstemmingheid van oordeel en van democratische procedures. Elk eventueel slotdocument moet "opvattingen weergeven die werkelijk gemeenschappelijk zijn".

De CP-Italië: "Joegoslavische" uitspraken

Als op basis van deze uitspraken GR beschouwd moet worden als de topscorer op de bijeenkomst, dan komt de Italiaanse afgevaardigde PA, die de dag voor GR / aan het woord kwam, lof toe voor zijn rol van aangever.

Zijn rede was aanzienlijk minder geprononceerd dan die van GR, hoewel hij voor een deel dezelfde punten aan de orde stelde (autonomie, vrijheid van debat, relaties met niet-communistische krachten). Over de conferentie zelf zei PA: "Wij stellen ons deze voor als een vrije, oprechte en alomvattende confrontatie van de opvattingen van onze partijen, op basis van gelijkheid, over die problemen die wij gemeen hebben, zonder kwesties aan te snijden die niet onderwerp van beschouwing zijn .... en zonder oordelen te vellen over partijen, die niet aanwezig zijn. Wij beschouwen derhalve de conferentie als een grote samenkomst .... waar besluiten (genomen worden) .... die de instemming hebben van alle deelnemende partijen".**)

PA besloot zijn rede met erop te wijzen dat dit jaar de tiende sterfdag van de vroegere Italiaanse partijleider en "vader" van

---

*) Het is niet geheel duidelijk op welke bijeenkomsten GR hier doelde. Mogelijk de wereldconferenties van 1957, 1960 en 1969. Tijdens de eerste twee werd het Joegoslavische "revisionisme" veroordeeld. GR bracht overigens een toekomstige wereldconferentie ter sprake. Hij stelde dat de voorwaarden daarvoor niet aanwezig waren.

***) Informations Bulletin (uitgave van Vraagstukken van Vrede en Socialisme) nr. 19/20, 1974, pag. 13 (873).

het polycentrisme, TO , wordt herdacht en dat het eveneens tien jaar geleden is dat TO zijn Yalta-Memorandum opstelde -- voor de CP-Italië het symbool bij uitstek van haar afwijzing van de leidende rol van de CPSU.

De Roemeense woordvoerder: het bekende standpunt

Een belangrijke andere exponent van de "onafhankelijken" in de communistische beweging, de CP-Roemenië, liet haar standpunten verwoorden door CC-secretaris AN . Vlak voor de bijeenkomst - op 15 oktober - had het Executief Comité van de CP-Roemenië deze standpunten duidelijk aangegeven.

Tijdens een Europese conferentie zouden op geen enkele partij aanvallen mogen worden gedaan. Leidraad moet zijn respect voor de onafhankelijkheid en soevereiniteit van elke partij. En er zou geen sprake mogen zijn van inmenging in interne aangelegenheden van andere partijen. Voorts zouden voor elke volgende bijeenkomst alle partijen weer moeten worden uitgenodigd, waarbij hen uiteraard het recht is voorbehouden "vrij over hun deelname te beslissen".

Wat betreft de tijdens deze bijeenkomsten te nemen besluiten conformeerde de Roemeense CP zich aan het Joegoslavische standpunt: besluiten zouden slechts met algemene stemmen mogen worden genomen.

De toespraak van AN bood eigenlijk niets verrassends: de Roemeense delegatie verdedigde het beleid van de partij, zoals dat reeds lang bestaat en zette dit nog eens een keer uiteen.

Illustratief voor de Roemeense positie in Oost-Europa was wel dat AN slechts een enkele zin wijdde aan de "Europese socialistische staten". De "recente politieke overwinningen van de Portugese, Griekse, Franse, Italiaanse en Spaanse communisten" kregen veel meer aandacht.

PO : gunstig tij voor communisten in Europa

Waren de Joegoslavische, de Italiaanse en de Roemeense woordvoerder de belangrijkste exponenten van de "onafhankelijke" CP-en in Warschau, CPSU-woordvoerder PO (CC-secretaris, plv. Politburo-lid en hoofd van de Afdeling Buitenland) was ongetwijfeld de belangrijkste van de tegenovergestelde richting. Wij zullen ons tot zijn

woorden beperken.

Zijn rede - op 16 oktober gehouden - bevatte geen harde uitspraken, noch over de afwezige Europese partijen of over de CP-China, noch over de opstelling van de CP-en van Italië, Joegoslavië of Roemenië. *) Toch uitte hij kritiek, maar dan in zeer bedekte termen, over de "methoden" te gebruiken bij de voorbereiding van de conferentie. Hij stelde dat de CPSU "van mening is dat .... (de communistische beweging) .... over grote ervaring beschikt op het gebied van collectieve arbeid". Weliswaar voegde hij hier aan toe dat "iedere partij het recht moet hebben aan de voorbereidingen voor de conferentie in alle fasen deel te nemen" op basis van "een consequent vasthouden aan de democratische normen, gelijkberechtiging en wederzijdse achting..."***) maar toch klonk in zijn toespraak door dat de CPSU niet gelukkig is met de door de omstandigheden afgedwongen nieuwe werkwijze. Niet verwonderlijk trouwens, want begrippen als eenheid en proletarisch internationalisme - allemaal noodzakelijk om het kapitalistisch systeem ten val te brengen - staan onveranderlijk hoog in het Sowjetvaandel geschreven.

Tot een aanpakken van het kapitalisme riep hij op toen hij het had over verzwakking van de NAVO. Hij achtte de omstandigheden op dit moment gunstiger dan ooit, nu de kapitalistische landen "in een acute economische en politieke crisis" verkeren. "Slechts de communistische partijen, die zich baseren op het marxisme-leninisme, zijn in staat de werkelijke oorzaken aan te wijzen". Succes zal worden bereikt als er "een nauwe relatie" wordt gelegd tussen "de offensieven van de socialistische staten" en de "activiteiten van de arbeidersklasse .... in de kapitalistische landen van Europa".

PO] 's uitspraak over de zich op het marxisme-leninisme baserende partijen leek een impliciete afkeuring in te houden aan het

---

*) De Italiaanse woordvoerder was toen al aan het woord geweest, de andere twee niet. De standpunten van hun partijen waren echter al bekend (Tanyug-commentaar, uitzending Radio Zagreb, besluit Executief Comité CP-Roemenië).

***) Informations Bulletin (uitgave van Vraagstukken van Vrede en Socialisme) nr. 19/20, 1974, 20 (880) - 21 (881).

adres van sommige Westerse CP-en, die - zich baserend op het parlementaire stelsel waarin zij opereren - in Sowjetopvattingen opportunistische tendenzen vertonen. Maar evenzeer kon deze uitspraak gericht zijn tegen de "onafhankelijke" Joegoslavische CP en uiteraard ook tegen de CP-en van Albanië en China.

Medio 1975: pan-Europese conferentie

Op 18 oktober werd het slotcommuniqué van de Warschaubijeenkomst verspreid. Daaruit bleek dat medio 1975 - volgens andere bronnen waarschijnlijk in mei - in de DDR een pan-Europese conferentie van CP-en zal worden gehouden.

Deze conferentie heeft als onderwerp: "de strijd voor vrede, veiligheid, samenwerking en sociale vooruitgang in Europa". Ze zal worden voorafgegaan door (minstens) "een voorbereidingsbijeenkomst van alle partijen .... in december 1974 of in januari 1975". Deze zal, naar verluidt, rond 18 december in Boedapest beginnen. Bovendien zullen werkgroepbijeenkomsten worden gehouden over "samenwerking tussen CP-en en andere progressieve en democratische krachten", over "de perspectieven voor economische samenwerking in Europa", "over de relaties tussen de veiligheid in Europa en de veiligheid in het Middellandse Zeegebied" en over "tendenzen in de Europese geschiedenis van de laatste 30 jaar". Minstens een van de laatste drie werkgroepen zal mogelijk in Rome bijeenkomen, terwijl tijdens de bijeenkomst voorgesteld werd de eerste in Joegoslavië te laten samenkomen. Naar verluidt zou daartegen inmiddels verzet zijn gerezen bij de CPSU. Uit angst voor een uit de hand lopen van deze bijeenkomst?

Perspectieven na de Warschaubijeenkomst

Al in de eerste week na de bijeenkomst in Warschau verschenen in de publiciteitsmedia van Moskougetrouwe Oosteuropese staten de eerste interessante commentaren.

Hieruit bleek dat er toch nogal wat ergernis bestond over de o.a. door Joegoslavië en Roemenië benadrukte "these van onafhankelijkheid" en over de eis dat alle beslissingen unaniem zullen moeten worden genomen.

Het "onafhankelijkheidsprincipe" werd b.v. door Radio Moskou op 29 oktober impliciet afgewezen. In een commentaar op de bijeenkomst werd toen namelijk gesteld dat "de conferentie .... een mijlpaal zal vormen .... in het streven naar consolidatie van de eenheid van de Europese en van de internationale communistische beweging op basis van het marxisme-leninisme en het proletarisch internationalisme". Bovendien werd in dezelfde uitzending de naar "Komintern-achtige" verhoudingen riekende term "secties van de Europese communistische beweging" gebruikt *). Dit lijkt geen Freudiaanse verspreking, want het Oostduitse partijdagblad Neues Deutschland gebruikte op 17 oktober een soortgelijke uitdrukking.

Onderwerp van kritiek, of zo men wil relativering, was ook de beslissing tot unanimitieit in de besluitvorming. Zo stelde het Hongaarse dagblad Magyar Hirlap van 23 oktober "dat verschillen in opvatting in sommige zaken van ondergeschikt belang kunnen optreden, waarbij een absolute toepassing van het principe van unanimitieit natuurlijk wordt afgewezen". Het Hongaarse partijdagblad Nepszabadsag formuleerde het, blijkens een artikel in de Neue Zürcher Zeitung (25-10-1974), iets anders. Vaak gebeurt het - zo zou het blad hebben gesteld - dat deze of gene partij het principe van unanieme besluitvorming overtrekt. "Dit principe mag niet tot een dogma worden. Zeker niet wanneer daardoor een op de overtuiging van de meerderheid van de partijen gebaseerde, gezamenlijk genomen verantwoordelijkheid niet langer mogelijk is". Een ingewikkelde formulering die echter duidelijk aan bovengenoemd unanimitieitsprincipe grenzen stelt en zelfs riekt naar "democratisch centralisme".

Radio Moskou (29 oktober) deed voorts nog een uitspraak die erop zou kunnen wijzen dat de CPSU niet zonder meer van zins is zich neer te leggen bij het feit dat tijdens de op stapel staande conferenties geen kritiek mag worden geleverd op partijen als de CP-China.

---

*) Deze term stamt uit de tijd dat de internationale communistische beweging organisatorisch een duidelijke eenheid vormde (de Kommunistische Internationale; 1919-1943). De nationale CP-en maakten als secties deel uit van deze Komintern, waarin de CPSU de leidende rol vervulde.

Benadrukt werd nl. "het recht van iedere partij om tijdens de conferentie het woord te nemen en elk probleem ter sprake te brengen, dat zij noodzakelijk acht". Minder bedekt werd het in het Oostenrijkse partijdagblad Volksstimme (22 oktober) geformuleerd door de Oostenrijkse CC-secretaris SC : "Vanzelfsprekend kan geen enkele partij het zwijgen worden opgelegd als zij kritiek wil leveren op de houding van de Chinese partijleiding". SC heeft het dan ook gedaan in Warschau en wel in verband met de "morele politieke steun aan de NAVO en de afwijzing van ..... de politiek van détente in Europa" door "de huidige Chinese partijleiding".

Deze uitspraken - hoe onvolledig ook - lijken erop te duiden dat de CPSU en haar getrouwen in de naaste toekomst zullen proberen de besluiten van Warschau een interpretatie te geven, die afwijkt van de bedoeling van de "onafhankelijken". Met alle risico's van verzet en conflicten.

Wat de bijeenkomst in Warschau betreft was de CPSU er veel aan gelegen een zo groot mogelijk aantal CP-en vertegenwoordigd te zien. Vooral in het streven om ook de Joegoslavische Liga tot deelneming te bewegen was zij bereid tot een (misschien tijdelijk) tegemoetkomende houding. Het voorbehoud, dat de Joegoslaven ter conferentie hebben gemaakt terzake van verdere deelname aan de voorbereidingen tot een pan-Europese conferentie, duidt erop dat de Liga rekening heeft gehouden met de mogelijkheid van een bepaalde Sowjettaktiek in deze.

Het is ongetwijfeld waar dat - zoals een hoge Poolse vertegenwoordiger het formuleerde - "de tijden snel veranderen" dankzij "de politiek van détente" *). Het is zeker ook waar dat - zoals hij zei - "het niet langer mogelijk is de socialistische gemeenschap te dicteren vanuit een of ander centrum", een uitspraak die overigens al in de verklaring van de communistische wereldconferentie van 1969 is opgenomen. En misschien is ook nog wel zijn opmerking waar dat "onder de huidige omstandigheden .....een Europese conferentie een soort studiebijeenkomst zal zijn....., waar een uitwisseling van meningen en standpunten zal plaatsvinden".

Dit betekent natuurlijk niet dat de CPSU niet zal trachten in de gegeven omstandigheden de ontwikkelingen naar de door haar gewenste koers om te buigen.

*) New York Times, 18 oktober 1974.

Het is overigens nog niet duidelijk wat de CPSU met een pan-Europese conferentie, al dan niet met Joegoslavische deelname, tracht te bereiken. Mogelijk is het doel van de CPSU, i.c. BREZJNEW, van de Westeuropese CP-en gedaan te krijgen dat zij zich duidelijker dan tot nu toe als geheel scharen achter zijn "vredespolitiek" en deze politiek erkennen als het geijkte middel om ook in het Westen uiteindelijk een "socialistische" samenleving te realiseren.

Men zou menen dat deze partijen in dat verband veel meer baat zouden hebben bij het benadrukken van inspraakmogelijkheden en verscheidenheid in de communistische beweging. Immers, een streven naar een duidelijke manifestatie van ideologische geslotenheid strookt niet met de electorale belangen van de Westeuropese CP-en.

Deze CP-en zullen zich dan ook wel in gemoede kunnen afvragen wat de CPSU in wezen beoogt met de "nauwe relatie", die POI zo graag zou zien gelegd tussen "de offensieven van de socialistische staten" en de "activiteiten van de arbeidersklasse..... in de kapitalistische landen van Europa". Dit geldt dan uiteraard in het bijzonder voor de electorale kanshebbers (CP-Frankrijk, CP-Italië, CP-Portugal).

Ideologische aaneensluiting met de daarmee gepaard gaande electorale isolering zou nl. slechts dan het streven naar regeringsverantwoordelijkheid bij Westeuropese CP-en niet schaden, als de macht van de Sowjet-Unie c.s. daartoe rechtstreeks zou worden ingezet. En dit is weer in flagrante tegenspraak met de vredespolitiek van BREZJNEW.

Een ander aspect van de pan-Europese conferentie is haar mogelijke rol als eerste, belangrijke stap in het streven naar een communistische wereldconferentie. Van Oosteuropese zijde zijn inmiddels al weer oproepen hiervoor uitgegaan. Hierbij komt de vraag weer op of die conferentie mede tot doel zou hebben de veroordeling van de CP-China. Op dit moment lijkt het erop dat de CPSU zo'n veroordeling wel graag zou willen zien. Los van de vraag of de ontwikkelingen op korte termijn in China zelf van invloed zouden kunnen zijn, kan wel gesteld worden dat de consultatieve bijeenkomst van Warschau op dit punt voor de CPSU weinig hoopgevend is geweest.

De ontwikkelingen rond de pan-Europese conferentie zullen helderheid moeten brengen en inzicht moeten verschaffen in het doel dat wordt nagestreefd, in de macht van de CPSU binnen de communistische beweging

en in de principiële standvastigheid van de zich als onafhankelijk manifesteerende CP-en. December brengt de volgende krachtmeting: de eerste van misschien meer voorbereidende bijeenkomsten.

[The following text is extremely faint and largely illegible. It appears to be a continuation of the document's content, possibly detailing the 'bijeenkomsten' mentioned in the first paragraph. It contains several lines of text, some with asterisks, but the words are too light to transcribe accurately.]